

FILIP GALOVIĆ
Poslijediplomski doktorski studij Hrvatske kulture
HR – 10000 Zagreb

ČAKAVŠTINA U DVAMA DRAMSKIM TEKSTOVIMA S OTOKA ŠOLTE

U članku se obrađuje jezik dvaju dramskih čakavskih tekstova s otoka Šolte autora Držislava Mladinova. Riječ je o tekstovima napisanim na grohoćanskome idiomu sredinom prošloga stoljeća, upravo u vrijeme između Hrastina i Šimunovičeva terenskoga istraživanja govora Grohota. U radu će se usporediti jezične karakteristike grohoćanskoga govora dobivene dvama dijalektološkim istraživanjima s onima iz Mladinovih dramskih tekstova.

KLJUČNE RIJEČI: *Govor Grohota, dramsko stvaralaštvo, Držislav Mladinov, jezične značajke, čakavsko narječje.*

1. UVOD

Jednim od šoltanskih mjesnih govora, grohoćanskim idiomom, napisana su dva dramska teksta *Zaigrala riba u konalu* te *Privezana bracara* Držislava Mladinova.

Držislav Mladinov rođen je 1930. godine u Grohotama na otoku Šolti. Po struci je knjigovodstveni radnik, a književnim radom bavi se od rane mladosti. Od literarne tvorbe valja spomenuti njegovu komediju *Zaigrala riba u konalu* te drame *Privezana bracara* i *Crvene ruže*, koje su i izvođene. Osim dramskih tekstova, pisao je i novele, a istaknuo se i u pisanju pjesama. Godine 1991. tiskana je njegova zbirka pjesama *Ljubav i snovi*, a godine 1997. zbirka *Rođena za ljubav*.

Dramski tekstovi *Zaigrala riba u konalu* te *Privezana bracara* napisane su 1953. godine, no objavljene su kasnije. Mladinov u njima na zanimljiv način prikazuje otočane sa svojim radostima, strepnjama, žalostima i nadanjima, odnosno drame govore o svakidašnjim događajima običnih ljudi u jednoj zatvorenoj sredini – na otoku. Obje drame svjedoče o izrazitoj povezanosti autora sa svojim rodnim otokom i ljudima na njemu.

2. CILJ RADA

Šoltanski čakavski govori od svih su južnočakavskih otočnih govora najmanje istraženi, a i davno su temeljitije opisani. Čakavske idiome otoka Šolte, a time i grohoćanski idiom, istraživao je Mate Hraste "nešto pred sam II. svjetski rat"

(Hraste 1957: 62). Rezultati su toga terenskoga rada objavljeni 1947. godine pod naslovom "Osobine govora otoka Šolte, Čiova, Drvenika i susjedne obale". Govor Grohota za Srpskohrvatski dijalektološki atlas istražio je Petar Šimunović 60-ih godina,¹ a proučavao je i šoltansku onimiju te je 1987. objavio ogleđ "Pristup jezičnoj i onomastičkoj problematici otoka Šolte".

U ovome radu raščlanit će se jezik dvaju dramskih tekstova Držislava Mladinova te će se usporediti Mladinova čakavština i govor Grohota toga vremena na temelju Hrastina i Šimunovićeva istraživanja.

3. JEZIK DRAMSKIH TEKSTOVA DRŽISLAVA MLADINOVA²

I. IZ FONOLOGIJE

3.1. Praslavenski poluglasovi */ɸ/ i */β/ (> /ə/), kako je i Hraste zabilježio (1947: 130), u svim su primjerima reflektirali kao /a/: *otac mu se ne zna* (1/122), *čekat ćeš vanka* (1/127), *i sebi digod lagat triba* (1/128), *ja san otac* (1/129), *tamo je vanka* (1/133), *danas ću otvorit vrata* (1/133), *more bit laž* (1/133), *dobar dan* (1/135), *jedan višje jedan* (1/138), *vitar svorcaje* (1/138), *vitar je već razoran* (1/139), *danas lipo pivaju* (2/9), *to ni posal* (2/15), *to je veliki posal* (2/16), *danas puno govorimo* (2/17), *svaki dan paraju gaće* (2/18), *otac pošapjije* (2/21), *gorak je život ribara* (2/25), *cili dan držat ribu* (2/27), *pokojni otac* (2/31), *morski pas* (2/33), *tamo vanka* (2/42), *pas te ugriža* (2/44), *a ja iša pa u pakal propa* (2/45), *za dobar svršetak* (2/47), *danas smo dobre sriće* (2/48).

Čakavska jaka vokalnost, odnosno vokalizacija poluglasa u slabome položaju, potvrđena je u glagolu *vazest lvazimat* (usp. 3.28.). Ovamo pridružujemo imenicu *jagla* s razvojem *ja-* > *ja-* > *ja-*: *jagla, konce, botun* (1/128), što je zabilježio i Šimunović: *jaglon* I jd. (84). U instrumentalnome obliku zamjenice 'ja' registriran je oblik *namon* (< *mānon* < *mānojŋ) koji također svjedoči o jakoj vokalnosti: *zna moja mater kako jon je bilo s namon* (1/122), *nosite ovamo za namon* (2/33), a potonji oblik potvrdio je i Hraste (1947: 150).

U primjerima poput *dajte se morskome pasu* (2/35), *ovde se vataju morski pasi* (2/40), *ulovili morskoga pasa* (2/40), *kad vidi pasa* (2/55) nije riječ o refleksu poluglasa u slabome položaju, već o analogiji. Jednako je tako i u primjerima *zali duh* (2/25), *zale oči* (2/25), *zali čovik* (2/31).

3.2. Kontinuata ishodišnoga */j/ bez izuzetka je vokal /u/, kako to dokazuje Hraste leksemima *vuna, vuk, tust, pun* (1947: 131) i Šimunović leksemima *suza* (4), *jabuka* (75), *vuk* (68), *žut* (114). Navedeno potkrepljuju i autorovi primjeri: *sa*

¹ Podaci s terenskoga istraživanja govora Grohota zabilježeni su u upitniku koji je pohranjen u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zahvaljujem ravnatelju dr. sc. Željku Joziću na ustupljenome materijalu.

² Uz svaki navedeni autorov primjer bilježe se dvije brojke. Prva brojka označava dramu (1 – *Privezana bracara*; 2 – *Zaigrala riba u konalu*), a druga brojka označava stranicu na kojoj se primjer nalazi. Hrastini primjeri citiraju se na uobičajeni način, a uz primjere iz upitnika bilježi se brojka koja označava stranicu na kojoj se primjer nalazi. U nekim primjerima očite su pogreške, pa su isti označeni zvjezdicom (*).

čin van Luka puni uši (1/130), nebesko sunce (1/136), dužnost svakoga mornara (1/136), Tereža navali suzan (1/137), duga je noć (1/139), umukni imp! (1/140), dajte suzu osta (2/11), muči imp! (2/11, 2/34, 2/51, 2/54), pune bačve (2/19), u mekoj dubokoj postoji (2/20), more duboko (2/20), sunce u oči (2/26), ajmo napuniti i barile (2/32), sunce moje (2/38), pun krtol (2/53), vuk, aždaja (2/55), vidite jušti njegovu suzu (2/56), u duboko (2/59), u dubinu i širinu (2/59).

3.3. Čakavski prijelaz prednjega nazala iza /j/, /č/, /ž/ u /a/ Hraste je evidentirao u primjerima *jazik*, *prijat*, *zajat*, *ujat* (1947: 130) koje autor nije upotrijebio. U upitniku također nalazimo *jazik* (5), *zajat* (103), ali *žedan* – *žedna* (113), *žetva* (53) te ostale primjere u kojima se očekuje /e/: *govedina* (44), *misec* (94), *mek* (112), *deset* (118). U svim pojavnicama u dramama nahodimo refleks /e/: *privezana za rivu* (1/121), *da mi soli pamet* (1/122), *počet ću o tome govorit* (1/127), *jubav ne gleda okon* (1/127), *teško će poč* (1/127), *more bit svetinja* (1/133), *starost je meka srca* (1/137), *očuvat i vaše ime* (1/139), *brž fali pameti* (2/9), *Bože prosti žedne* (2/10), *di mu je bila pamet* (2/10), *pametno sinko* (2/15), *potegnut ćemo imbruje* (2/15), u mekoj *dubokoj* postoji (2/20), *žedan san* (2/24), *sveti Mikula* (2/26), *ovde ćemo vezat* (2/28), *kako ti je ime* (2/30), *sveti Luka* (2/30), *ako nastaviš gledat* (2/31), *sad je tvoje vrijeme* (2/35), *kad mi ti padeš na pamet* (2/38), *dobra te srića za pete ugrizla* (2/48), *na rep i na glavu* (2/52), *ajmo mi počet* (2/62).

3.4. Stražnji nazal */q/ (> /q/) odrazio se kao /u/, odnosno rezultatom je ujednačen s refleksom ishodišnoga */j/, što je očigledno u Šimunovićevim primjerima: *zub* (5), *ruka* (9), *susida* (103), *subota* (93). Autorove su ovjere: *tvoj muž* (1/122), *tužna priča* (1/123), *lejandri pupaju* (1/123), *riči i ruke* (1/127), *triba zamutit* (1/128), *moj je muž uporan* (1/129), *drži Marija za ruku* (1/131), *sa rukon* (1/133), *tužna si* (1/134), *tužna san* (1/134), *čigovu ruku* (1/135), *zaposin ruku* vaše ćeri (1/136), *jeman muža* (1/140), *neka mi se rugaju* (2/13), *koliki se krug može napraviti* (2/30), *zubi na skanciji* (2/32), *pripriči put* (2/41), *ja bi jin kaza zube* (2/52), *ruka široka* (2/57), *prin nego nas je ona tuga čapala** (2/62), *golube po škripima* (2/62), *ona tuga* (2/62).

U svezi sa stražnjim nazalom valja naglasiti da prema staromu sufiks -nq- uglavnom dolazi -nu-, makar ima i kolebanja: *mene maknut odovle* (1/122), *Marija triba maknut s puta* (1/124), *triba dignut kapu* (1/124), *misli da ću prikinut* (1/130), *i podmetnut* (1/135), *zašto je pjunula na me* (1/137), *i ja ću potonut* (1/141), *nisan moga dostignut* (1/142), *volila potegnut* (2/12), *nima guze koja će pobignut* (2/15), *pripomenut ću* (2/35), *oću dignut ću je* (2/61), ali još niste *prominili* (1/121), *triba ga maknit* (1/124), *isto se s nikin ne bi promini* (2/25), *čini mi se da san spomenila* (1/126). U upitniku čitamo: *meknut* (11), *prignu* gl. prid. rad. m. r. jd. (16), *brinut se* (18), ali *promini* gl. prid. rad. m. r. jd. – *prominila* gl. prid. rad. ž. r. jd. (36).

3.5. S obzirom na to da šoltanski čakavski govori pripadaju južnočakavskomu dijalektu, praslavenski jat (*/ě/ > /e/), razumije se, ima ikavski odraz: *nazakonito dite* (1/122), *kad se brine za moju sriću* (1/122), *umrit sa svojom tajnon* (1/122), *nove riči* (1/122), *dvi velike različitosti* (1/132), *ka brnica na vitru* (1/123), *jeman lipu i virnu ženu* (1/124), *uvirit ću vas da se žena misi ka tisto* (1/126), *lipo je kad je divojka vridna* (1/127), *ni ti ni cili svit* (1/129), *poradi tvoje sriće* (1/132), *živit u svojoj kući* (1/133), *zato me se želi rišit* (1/134), *more je bisnilo* (1/142), *ništa ne*

radit nego *privat* (2/12), *daj veću mrižu* (2/14), *dico, lipo vas je slušat* (2/16), *a sad već dilite pineze* (2/16), *počmi svoje pijane pisme* (2/18), *besida 'šjor'* (2/18), *sa dvi mriže zapasat* (2/30), *zvizda Danica* (2/31), *da san na tvome mistu* (2/34), *neka ti natoči onu od dvi litre* (2/35), *nemojte bit smišni* (2/43), *bidna ja* (2/50), *iscidit ču jih ka salamuru* (2/52), *ja i vi i zvizde večeras igramo na sriču* (2/57), *ja san uveli cvit* (2/60), *isto ne virujen* (2/63).

Leksemi tipa *njidra* i *gnjizdo* s ikavskim refleksom jata, koji su karakteristični za čakavski jugoistok, ovjereni su i u Mladinovu korpusu: *držin stalno u njidrima* (2/38), *gnjizda i tice* (2/62).

Prijedlog 'prema' glasi *prima*: *mogla bi se prima tomu i nosit zafalno* (1/131), *jemat sažajenja prima takin judima* (1/132), *trka je kroz neveru prima portu* (1/142), *gledan sa kraja prima moru* (2/8), *ove su vale prima kulfu* (2/28). Imenica 'proljeće' ima oblik *primaliće* i *proliće*: *prilipo primaliće* (1/123), *u proliće, lito i jesen* (1/123).

Hraste navodi stanoviti broj ekavizama (*ozledit, starešina, oseka, koren, korenje, iskorenut, zenica, sest, se – sela – selo, zasest, prisest, zanovetat, venac, telesa*) (1947: 131) za koje nemamo ovjere u dramskim tekstovima.

3.6. Silabem /r/ u svim je šoltanskim čakavskim govorima uvijek bez popratnoga vokalskoga elementa (usp. Hraste 1947: 131), a to potvrđuju i mnogi primjeri iz upitnika. U izdvojenome primjeru *gardelin* (63) Šimunović je zabilježio popratni glas uz /r/, no vjerojatno je riječ o leksemu koji je kao takav primljen u sustav. Neke su od potvrdnica iz dramskih tekstova: *živo srce* (1/121, 1/124), *široka krma* (1/123), *brnica na vitru* (1/123), *držali smo nepotribnin* (1/125), *drži do vas* (1/126), *u slučaju vaše smrti* (1/139), *daje prste* (1/140), *trka je kroz neveru* (1/142), *ča je udica, vrša* (2/8), *škakje u grlu* (2/9), *jedan prst* (2/12), *ova uzbrdica i nizbrdica* (2/12), *krpit mriže* (2/12), *kruv u grlu* (2/16), *ako i ovo zakrpimo* (2/17), *dok van Joze vrčinu ne izlije* (2/20), *malo više brnjicu podigla* (2/22), *пустите ту štrgajku* (2/22), *staviš prst u njega* (2/23), *držat ribu* (2/27), *u prknu* (2/27), *uvik stržeš ka rakateža* (2/33), *sad vaja trkat* (2/35), *krpin mriže* (2/38), *ča san trka* (2/65).

Sekundarni slogotvorni /r/ iznimno se rijetko razvija u govoru Grohota. Kod Hraste nije potvrđen, a Šimunović ga je registrirao u terminima *verdura* 'zelenje' (< *verdura*) (79) i *drnek* 'sajam' (< *dernek*) (98). U dramskim je tekstovima dobiven u riječi *čepers* 'čempres': *parite mi ka čeprsi na neveri* (2/32).

Tipični čakavski leksem *crikva* dolazi i u ovome govoru: *vidiš i sam da nedijon u crikvu ne mogu* (2/29).

3.7. Prijevojni oblici s likom /e/ javljaju se u grohoćanskome idiomu. Hraste je evidentirao primjere *rebac, rest, krest* i njihove oblike te lekseme *tepal* i *greb* (1947: 130), a većinu bilježi i Šimunović: *rebac* (63), *rest* (19), *greb* (101), *teplo* (113). U dvjema su dramama posvjedočeni sljedeći primjeri: *beside, kojima ni doresla* (1/125), *judi s kojima san odresla* (1/132), *dolazin da te ukreden* (1/135), *svud je resa i cvati rusmarin* (2/23). Također nahodimo i oblik *greb*, koji je uobičajen na čakavskome jugoistoku i u obližnjih štokavaca: *treći in kopa greb* (2/52). Primjeri tipa *tepal, teplo* svjedoče o sačuvanosti jedne od dviju praslavenskih dubletnih mogućnosti (*topl-/tepl-*): *tako se ono tepli u mojen srcu* (2/39), *teplu žene* (2/43), *doma se teplidu* (2/49).

3.8. Po pitanju razlikovanja glasova /č/ i /ć/ Hraste je konstatirao da "u Grohotama mlađi svijet izgovara č i ć kao srednji glas č̇: *kuća, noć, putič, ući, ćuvan*" (1947: 131). Šimunović u svim primjerima iz upitnika bilježi srednje /č̇/, a u svojoj studiji ističe: "Od Grohota na istok izjednačeni su, odnosno neutralizirani, čakavski suglasnici /č/ i /ć/ u srednje /č̇/" (1987: 158). U Mladinovima dramama pišu se obje afrikate, što je razumljivo s obzirom na to da je riječ o književnome tekstu: *visti koje se tiču vaše sriće* (1/126), *čovik koji je u stanju cilu ovu kuću popločat* (1/139), *vridan si mladić* (1/142), *baš šesno misto za čekat noć* (2/30), *dat ću van vriću soli* (2/33), *tako se uvik čini* (2/42), *pokupimo se prin večega skandala* (2/48), *večeras će se napunit barili* (2/63).

3.9. Fonem /v/ u istome ili narednome slogu sa sonantom /r/ ili slogotvornim /r/ u nekim čakavskim govorima može biti reduciran. Ograničenije distribucije fonema /v/ u ovome je govoru ovjereno u manjem broju riječi, kako to pokazuju primjeri iz upitnika: *sekrva* (26), *srb* 3. l. jd. prez. (3), ali *svekar* (26), *četvrtak* (93), *mrtvac – mrtvaca* (101), *tvrd – tvrdiji* (112), *čvrst – čvrščil čvrstiji* (112). Slično bilježi i Hraste: *srb*, *srb*, *sekrva* i *svekrva*, ali *svekar* (1947: 136). U dramskim je tekstovima /v/ reduciran u primjeru *mrtac: slič* na *mrtaca* (1/121), ali *tvoj je otac da Stipi tvrdu rič* (1/135), *triba brod privezat čvršće* (1/138).

3.10. Fonem /ž/ dolazi u položaju u kojem se nije razvio /ž̇/, a to je važna čakavska osobina. Autorova je potkrepa leksom *žep: kad se šapju u žepu* (2/22), i u *žep* (2/26), *pinezi u žepima* (2/34). Primjer *žep* (29) zapisan je i u upitniku.

3.11. Fonem /h/ dio je konsonantskoga inventara, no nije čvrst u sustavu, što je opazio već Hraste: "Ipak se i na Šolti u sredini i na kraju nekih riječi, što nije slučaj ni na jednom otoku s istočne strane, glas *h* počinje zamjenjivati u svim mjestima glasom *v*: *kuvat, kruv*, gen. *kruva* i sa *j* u riječi *kujina*" (1947: 135). U Šimunovićevoj studiji čitamo da /h/ "sve više nestaje, i to u sredini ili na kraju riječi" te ističe da je to posebno zahvatilo govore Gornjega Sela i Grohota (1987: 158). Fonem /h/ u čakavskim se govorima u načelu dobro čuva, a njegovo reduciranje ili zamjenjivanje drugim fonemima svjedoči o štokavskome utjecaju.

U analiziranim je tekstovima /h/ sačuvan u ovim potvrdama: a) na početku riječi: *hodit* kroz *zlo* (1/142), *ne bi ni hodi na more* (2/34), *smij se, hlunju, smij* (2/42); b) u sredini riječi: *pakete koji će jon dohodit* (1/128), *prid njima ka prid strahoton* (1/132), *u tomu vihuru* (1/133), *želi san priduhitrit dežgraciju* (1/136), *počinjen strahovat* (1/138), *razdiru me vihori* (1/140), *usrid prirodnih strahot* (1/140), *tvoja pohlepa* (1/140), *uvik na propuhu* (2/8), *neka malo odahnemo* (2/12), *ovome je tovar zarova u juho* (2/30), *kad je obahodi oko našega škoja* (2/32), *puhat mi u...* (2/34), *tvoja pohlepa* (2/43), *ja san uvehli cvit* (2/60); c) na kraju riječi: *puki siromah* (1/122), *to je grih* (1/129), *nalazin tvoj smih* (1/133), *ne vazimji mi za grih* (1/141).

Redukciju fonema /h/ ovjeravaju sljedeće pojavnice: a) na početku riječi: *očete li jemat vrimenta* (1/126), *Luka oće* (1/130), *zato ti ladno* (1/135), *ako tide i jachtu jemat* (1/139), *obotnice neka planduju* (2/13), *lizat dno ka obotnica* (2/16), *očemo vidit* (2/17), *nima obotnice nima vina* (2/18), *nikako, tili ste* (2/19), *traci od obotnice* (2/22), *ulovit koju obotnicu* (2/24), *očes u sve zabit nos* (2/26), *ništo ste mi tili reć* (2/30), *kanji, obotnice, lignje, sipe* (2/55); b) u sredini riječi: *čagod od njiove uščeđevine* (1/129), *postat njiovo baštinik* (1/139), *u njiovoj osutnosti* (1/139), *moje,*

tvoje, *njirove* (2/14), *lovit ribu u njiovoj vali* (2/31); c) na kraju riječi: *odma bi je odve* (1/125), *odma će smanjit* (1/127), *ča nisi odma doša* (2/10), *odma ću kupit* (2/26), *odma pišen rođaku* (2/58).

Primjeri *kruv* i *grijota* signaliziraju o supstituciji fonema /h/ drugim fonemima: *kuraj ka žitni kruv* (2/9), *oni komad žitnoga kruva* (2/12), *kruv u grlu* (2/16), *misto kruva jist ćeš frementun* (2/41); *grijota ča neću jemat vrimena* (1/125), *grijota ča je čer onega oca* (2/19), *grijota ča nisi iša u skule* (2/39). Očito je Mladinovo kolebanje u leksemu 'strah': *govoridu da je jubav kuraj podiljeno sa straj* (1/127), *napuhivanje straja čini ga jačin* (1/138), *strah me je* (1/140), *virovat u sriču i bez straha* (1/142), *ča ne zna za strah* (2/53).

3.12. Hraste bilježi primjere *faljen*, *falit*, *zafalit*, *pofalit* (1947: 135) iz kojih se jasno zaključuje da je konsonantski slijed *hv* dao /f/. Potonji su oblici potvrđeni i u dramskim tekstovima: *lipe su ti pofale* (1/124), *pofale prikočite* (1/126), *puno ću van bit zafalna* (1/126), *mogla bi se prima tomu i nosit zafalno* (1/131), *fala jedan put* (1/133), *fala na iskrenon prijatejstvu* (1/140), *fajen Isus* (2/17), *fala* (2/27).

Međutim, u glagolu 'prihvatiti' slijed *hv* ostaje neizmijenjen: *neću prihvatit tu vezu* (1/122), *koja bi famija bila prihvatila rič* (1/122).

Treba svakako istaknuti primjere u kojima je fonem /h/ otpao u skupini *hv*, što je jamačno utjecaj bliskih štokavskih govora u čijim je konsonantskim sustavima /h/ izgubljen (usp. Kurtović Budja 2010: 117). Šimunović je zabilježio primjer *uvati* gl. prid. rad. m. r. jd. (10), a u dramskome je korpusu nekoliko potvrda: *sad najprin uvatimo njezinu* (1/128), *puno san tega svatila i vidila* (1/131), *jedan put da si svatila* (1/133), *zašto ne svatiš radi čega* (1/134), *poslušaj i svati ovo* (1/136), *uvatili su vas* (1/139), *uvatite se* (2/17), *ovde se vataju morski pasi* (2/40), *da mi ga je sad uvatit* (2/51), *ako se uvatimo porta* (2/58).

3.13. Fonem /f/, osim kao rezultat spomenutoga slijeda, najčešće se javlja u riječima stranoga podrijetla. U ovome sustavu ima stabilno mjesto, kako to iščitavamo iz upitnika: *fundamenat* (31), *fumar* (34), *šufit* (35), *frigat* (43), *gariful* (80). Mladinovi su primjeri: *dva floka i još trikentina* (1/123), *ako ni po fraškan i japjenican* (1/124), *prid očima financi i žendari* (1/124), *fraškarice, to su ti škojski slavuji* (2/9), *ča si se brzo ofendi* (2/14), *evo moje, tvoje, njirove i onog marafuna* (2/14), *barbo, fali pameti* (2/16), *Ašermo i Macola kupu frašku* (2/16), *ovu san fjabulu ču* (2/18), *škatula od fulmini* (2/20), *mali ne fugaji* (2/21), *na sebi jema mriže i feral* (2/27), *ne bi jema s kim* bofunjavat* (2/28), *ono su naše fraškarice* (2/31), *da bude falilo za sve posolit* (2/33), *ne jidin se, nego mi dolazi fota* (2/37), *misto kruva jist ćeš frementun* (2/41), *dajte gruju od ferala* (2/44), *svi smo mi falili* (2/47), *malo je falilo* (2/50), *ja san mora ovako izfabrikat i namistit* (2/53), *krcaj mriže, franka je pošta* (2/53), *ja san se sakri ispod škafa* (2/54), *razbij feral* (2/54), *ribe su u naš konfin došli lovit* (2/56), *a ča ste se judi ufrontili ka frontin od kape* (2/56), *finije dan, gredu doma* (2/60), *a i ti starija furbačono* (2/61), *ča san da forcu kaiču* (2/62).

Isti je fonem postavljen u riječima koje su sastavljene sa starim skupom *pv*: *ufuaj* se u me* (1/125), *u te se ufan* (1/128).

Fonem je posvjedočen i u imenima dramskih likova: *Frane*, *Fabić*, *Fabe*.

3.14. U govorima uzobalja konsonant /l/ redovito prelazi u /lj/, pa se na Šolti taj prijelaz svakako očekuje. Hraste konstatira: "Staro *lj* prelazi u svim mjestima na Šolti i Čiovu u *j*: *kjuč*, *kjun*, *jut*, *prijatej*, *poje*, *zemja*, *žeja*, *juski* (...). Staro *lj* u nekim slučajevima na Šolti i Čiovu čuva se kao na Braču i Hvaru, a u nekim se izvršilo novo jotovanje: *veselje*, *obilje*, *pristolje* i *pristoje*, *uje*" (1947: 133). I u upitniku čitamo primjere *poje* (87), *češjala* (7), *žuj* (12), *izjuba* 3. l. mn. prez. (22), *čejade* (27), *nedija* (93), *košuja* (28), *kjuči* (33), *ne vaja* 3. l. jd. prez. (39), *jubica* (80), te primjere tipa *veselje* (102), *voljen – voljena* (22), *diljena* (38), ali *uje* (46). U svim pojavnicama u dramskim tekstovima na mjestu staroga /l/ stoji /lj/, kao i u riječima sa sljedovima *pj*, *bj*, *vj*, *mj* kod kojih se zbog promjene /l/ > /lj/ ne može se zaključiti je li epentetski /l/ bio umetnut. Neki su od primjera: *o čemu razmišjaš* (1/121), *niste prominili mišjenje o judiman* (1/121), *govoridu da je najboji* (1/121), *rođak i dobri prijatej* (1/121), *kad su na me svajivali svega* (1/122), *za sve nevajalo i neuspilo* (1/122), *dovojno san velika* (1/122), *ja ritko sebi postavjan pitanja* (1/122), *ostavit svojin roditejima* (1/122), *moreš sebi boje izabrat* (1/122), *triba si reć prijateju* (1/125), *uvik izbirjiva u ričima* (1/127), *a vi po žeji* (1/127), *ja i prijatejica* (1/127), *pruži jon prijatejstvo* (1/128), *vaja mišat* (1/128), *tot se nima ča raspravjat* (1/129), *vajalo bi bit* (1/130), *osićat ću se osamjena* (1/130), *roditej osića osamjenost* (1/131), *siguro ga dovojno i ne razumiš* (1/131), *jemat sažajenja prima takin judima* (1/132), *jubav i interes* (1/132), *ona je zajubjena* (1/133), *ispunit moju žeju* (1/134), *zašto je pjunula na me* (1/137), *bili bimo začepjeni rog* (1/138), *ka' je čovik u nevoji* (1/139), *ništa priko tvoje voje* (1/140), *fala na iskrenon prijatejstvu* (1/140), *pjujen na ovake jude* (1/141), *Amerikanca obasipje najgorin ričima* (1/141), *bit će išla dubje* (2/8), *kad je puno judi* (2/9), *dangubjenje me škakje u grlu* (2/9), *ova dva najduja konopa* (2/15), *prišit kupjeni retaj* (2/15), *za vino bi proda slike pokojnih i košuju* (2/18), *judi su činili presesjune* (2/18), *misiš da je mali zajubjen* (2/20), *u mekoj dubokoj posteji* (2/20), *ka da se jubav kupuje* (2/21), *zato ti i je život iskrivjen* (2/23), *svit mora i nedijon jist* (2/29), *Bog da dobri judi* (2/29), *ništo vas judi pitaju* (2/30), *ja to uvik nosin u košuji* (2/39), *zemja svoje ne daje* (2/41), *ne bi ni ovo košuje jema* (2/51), *u posteji pod kuverton* (2/42), *ribar ne ostavja more* (2/42), *dojdu i grabjivci* (2/49), *evandeje prošlosti* (2/52), *jeman jednu žeju* (2/58), *ako me zdravje posluži* (2/58), *po granju i po poju vatali* (2/62).

Fonološki slijed *l+j* očuvan je u primjeru *kuraj podiljeno sa straj* (1/127). Iako se očekivao primjer *veselje*, došlo je do promjene: *i ovoga veseja* (2/61), a tako i u primjeru: *bonaca ka uje* (2/25).

U izdvojenome primjeru ovjeren je prijelaz /l/ > /ll/: *ako se pametno razabere i ozbilno mu se primakne* (2/46).

3.15. Zamjena finalnoga /-m/ s /-n/ provodi se u čakavskim, ali i nečakavskim idiomima duž jadranske obale. I grohoćanski govor poznaje tu promjenu, kako je to potvrđeno u Hrastinoj studiji (1947: 135) te u mnogim primjerima iz upitnika. U dramskome je korpusu zamjena sustavno provedena u nastavcima te u jednome primjeru na dočetu nepromjenjive riječi: *zato se i ponosin s tobon*, *i ovako velikin stečenin brodon* (1/122), *ostavit svojin roditejima* (1/122), *ćutin se ka srdela* (1/123), *odma bi je odve sa sobon* (1/125), *s visokin morskin valima* (1/126), *jubav ne gleda okon*, *već dušon* (1/127), *s onon komoštraricon dangubon* (1/128), *nisan više dite* (1/129), *oću da se prikine s tin* (1/129), *jemat sažajenja prima takin judima* (1/132),

zaplivat mirnin moren (1/133), odma se krčan na prikoocejski (1/135), veza sa tvojin rođakon i njegovin prijatejen (1/135), sa svojin prijatejen (1/135), dohodin večeras da zaprosin ruku (1/136), molin te, čale (1/141), ča san sinoć ču (2/22), sa cilin svojin trudon i jadon (2/23), svit mora i nedijon jist (2/29), jur je i družina sa van (2/29), i čujen i vidin (2/32), promislite kako su van već zubi na skanciji (2/32), dat ču van vriču soli (2/33), mi ćemo našen škoju dat snagu (2/40), to jin i pripada (2/41), ti češ mene zvati tin imenon (2/43), kojin ste načinon došli (2/44), i sad čujen, ma ne vidin (2/46), nisan misli (2/48), ča van se pari (2/48), neka nan pune budu mriže (2/49), di san bila da se nisan namirila (2/50), pa ćemo jin dat po feralima (2/52), velika riba veseli se punon truhu (2/53), doša san van napunit gajetu (2/57), jeman snagu i ne želin (2/58), skupin šolde, vraćan se doma (2/58), živi nan sinko (2/59); drago mi je da se baren ko to osveti (2/51). Leksički morfemi promjenjivih riječi čuvaju /-m/: muči si se za me sam (1/121), sve si mora sam prividit (1/123), izvoli, sad ti je sam (1/125), sam si me u ovo uvali (1/140), gren sam (1/140), sam ču ja, sam ču ja (1/141), nego znaš i sam (2/42).

3.16. Zasebno je pitanje status finalnoga /-l/ (< /-lə/ < */-lʲ/). Hraste je zapisao nekoliko primjera koji potvrđuju njegovo čuvanje na dočetu imenica i na dočetu unutrašnjega sloga u imenica, a gubljenje u glagolskome pridjevu radnome muškoga roda jednine: stol, vrtal, sokol, misal, posal; bilca, stolca, kolca, ali doca; bi, pa, hodi, vidi, plaka (1947: 131). Iz Šimunovićeve upitnika izdvojeni primjeri posvjedočuju čuvanje finalnoga /-l/ na dočetu imenica i pridjeva te na dočetu unutrašnjega sloga imenica, no njegovo gubljenje u glagolskome pridjevu radnome muškoga roda jednine: posal (54), grundal (32), sol (45), postol (29), andel (106), sokol (63), žmul (37); bil (114), vesel (114), debel (112), cil (113); kolca (36); pi (40), doni (17), izaša (14), udri (11). Da je tako i u dramskim tekstovima, pokazuju domaće i primljene riječi s neizmijenjenim finalnim /-l/ na dočetu finalnoga sloga osnove u imenica te na dočetu priloga: važni posal (1/126), more bit i đaval (1/133), đaval neka je nosi (1/138), udica, vrša, feral (2/8), kad bi ovo bi moj posal (2/13), to ni posal (2/15), to je veliki posal (2/16), plivat i držat feral (2/16), sol je to, judi, sol (2/32), gremo po sol (2/33), i ti meni padeš u misal (2/38), baril mu srdel (2/40), nisi u pakal nego u baril (2/45), ako je koji anđel blizu (2/45), u pakal san propa (2/44), ja iša pa u pakal propa (2/45), pun krtol kanjuša (2/53), bal kašet i konopa (2/62), ovo je za bal (2/63); ča pobigne sa strane, ča odozdal (2/15). Za finalno /-l/ na dočetu pridjeva nema potvrđnica u analiziranome materijalu. Utrnut je na dočetu finalnoga sloga jednine muškoga roda glagolskoga pridjeva radnoga: ono ča si poslidnje reka (2/124), već je sla nike poruke (1/124), sve ča san radi (1/134), naruči je motor (1/135), bi je sam u kaiću (1/142), nikor ni ništa vidi (2/10), ja pa, a kotlić odleti (2/11), ma san ja ču i njezinu mater (2/21), ča si to doni (2/22), ja san intra (2/25), uvik mi je govori (2/31), pošten je bi on, pokoj mu bi (2/44), ja iša, ja doša (2/45), nisan misli da je ovaki čovik (2/48), ča san reka, to je učini (2/58). Na dočetu unutrašnjega sloga također ostaje neizmijenjen: ča ste se žvelto najidili (2/17), škatula od fulmini (2/20), šoldi, šoldi (2/21), ove su vale prima kulfu (2/28), da dođen do kojeg šolda (2/38), skupin šolde (2/58).

3.17. Praslavenska konsonantska skupina *dĭ i starohrvatska daj za rezultat pretežno imaju čakavski refleks /j/. Ipak, kao refleks javlja se i /ʒ/, koji je, kako Hraste pojašnjava, "nešto mekši od štokavskoga" (1947: 131), stoga se može zaključiti da

je njegov izgovor čakavski, odnosno [d']. Potonje je potkrijepio primjerima: *meja*, *mejaš*, *gospoja*, *žeja*, *slaji*, *mlaji*, *rajat*, *rojenje* (za pčele), a za čovjeka *rođenje*, *rođen* i *rojen*, *građanin*, *gvožđe*, *ukređen*, *viđen*, *svađen*, *porođenje* (Kristovo) (1947: 131). Većinu ovih primjera s jednim i drugim refleksom bilježi i Šimunović u svojoj studiji (usp. 1987: 158), a u upitniku čitam: *preja* (83), *mejaš* (87), *tuji* (103), *slaja* (112), *meju* (123), *gospoja* (97) te *dak* (97), *anđel* (106), *rođak* (27), *gvožđe* (33), *zviždete* 2. l. mn. prez. (6) itd. U dramskim tekstovima čakavski refleks nahodimo u sljedećim primjerima: *da san mlaji* (1/121), *s mlajin braton* (1/121), *u tuju kuću* (1/125), *između Marija i Tereže* (1/128), *meju mojin judima* (1/133), *ča nan se ovo dogaja* (1/133), *niman više mista meju van* (1/135), *i na ostalo ča* se dogaja* (1/138), *u tuji svit odvelo* (2/25), *kad si poče mlaje slušat* (2/35), *vaja digod i mlajega poslušat* (2/47), *vaša je koža slaja* (2/48), *ko izdaje tuju tajnu* (2/53), *nidir jubav ni nan slaja* (2/60), *vas dvi gospoje odane* (2/61). U nerijetkim je primjerima zastupljen i štokavski refleks: *sad si za puno njih posta rođak* (1/121), *šašav rođak Luka* (1/122), *zaluđuje za njin* (1/124), *tvoja spritnost to zavriđuje* (1/124), *je, rođaku* (1/125), *za to se brine rođak Luka* (1/126), *svađat mene i oca* (1/131), *sve ča je pravedno pobiduje* (1/133), *more bit i đaval* (1/133), *veza sa tvojin rođakon* (1/135), *đaval neka je nosi* (1/138), *najbližemu rođaku pripišite brod* (1/139), *ne usuđuj se* (1/140), *na ugodnon iznenađenju* (1/140), *sama iznenađenja* (1/141), *govorite ka da ste đeloži* (2/21), *to vi mlađarija mislite tako* (2/21), *dva luđa nisan vidi* (2/35), *ako je koji anđel blizu* (2/45), *iskoristit našu svađu* (2/46), *da jin istresen evanđeje prošlosti* (2/52), *poj na koj di san rođen* (2/58), *odma pišen rođaku* (2/58). Zanimljivo je da je Hraste zabilježio *rođenje* za čovjeka (1947: 131) dok autor koristi *rojenje*: *a ti svoga od rojenja nabiješ* (2/23).

3.18. Skupina *šč* odraz je praslavenskih konsonantskih skupina **skj* i **stj* te njihovih starohrvatskih inačica. Očigledno je to iz Hrastinih primjera *prošćenje*, *prašcat*, *ščap*, *ščedit*, *prišč*, *godišće*, *ščeta*, *gušćerica* (1947: 133), kao i iz Šimunovićevih primjera *klišća* (82), *ušćinu* (13), *puščat* (10), *ščap* (36), *koščica* (76), *ščuca* (5). U autorovim ovjerama također su dosljedni šćakavski ostvaraji: *Luka želi pošćedit* čakul* (1/122), *s dopušćenjen domaćina* (1/125), *čagod od njiove uščedevine* (1/129), *ako te siromaštvo i jubav isto su dvi protivščine* (1/132), *ona je zajubjena, šćeta* (1/133), *ščitín* je od nevere* (1/140), *ja ću te zaščitit* (1/140), *ne puščan te* (1/141), *ščedite jih* (2/15), *traci od obotnice blišču mi oči* (2/22), *a kad san ti to bi na kršćenju* (2/28), *vrazi bi šćipali* (2/34), *često mi se šćucne* (2/38), *a da vas se uščine di nikor ne vidi* (2/61). Skupina *šč* potvrđena je i u prezentskim oblicima glagola *iškat*: *on već išće polovicu pinez* (1/129), *ne išće dotu* (1/139), *mladić koji išće divojku* (2/23), *nočas išće drugu* (2/27). Za isto značenje naporedo se rabi i glagol *tražit*: *kukaju, tražidu pomoć* (1/132), *propast mi tražidu* (2/49).

3.19. Već je za Hrastina istraživanja praslavenska konsonantska skupina **čr* djelomično preinačena u *cr*: *črv*, *črivo*, ali *crjen* (*crljen*) i *crven*, *crna* – *crna* – *crno* (1947: 133). Šimunović je slično zabilježio: *črv*, *črvić* (69), ali *crna* – *crno*, *crjen* – *crjena* (114). Ta skupina nerijetko izostaje u mnogim južnočakavskim govorima, pa i kada nije posljedica čakavizma. U svim trima Mladinovim primjerima potvrđena je skupina *cr*: *vidiš da se je zacrieni* (2/20), *jema na jedno misto dobroga crnoga* (2/24), *dvi litre crnoga* (2/42).

3.20. Strani skupovi *st*, *sk*, *sp* primljeni su uglavnom kao *št*, *šk*, *šp*: *vapor akuštaje* (1/133), *nanovo prišit olova i kanaštrele* (2/15), *kad se sprema fešta* (2/20), *furešti čovik doša* (2/32), *da i njoj ne krepa beštija* (2/35), *i furešti me razumi* (2/49); *prinit iza škine* (1/124), *iz grada na škoj* (1/124), *škatula od fulmini* (2/20), *vidiš da se je zacrjeni ka škrpun* (2/20); *po ošpidalima* (2/22), *znate vi i dešpet napraviti* (2/28), *tako si bi rešpetož* (2/55), *pa je sve rešpeta* (2/57), *ti to najlipje rešpondiš* (2/60), *evo za dešpet* (2/61). U nekim su primjerima skupovi ostali nepalatalni: *jubav kroz ponistru* (1/132), *jesan, s ponistre* (1/142), *kluko u stumiku* (2/23), *piva pod ponistron* (2/37); *skužajte* (1/127), *za sve skužaj* (1/141), *voli činit skandale* (2/18), *pa će bit skandala* (2/35), *zubi na skanciji* (2/32), *da san iša u skule* (2/39); *osta bi bez spize* (2/14), *jedva se izvuče spiza* (2/19). Takvi palatalni i nepalatalni skupovi ovjereni su i u upitniku: *škine* G jd. (8), *škoj* (89), *meštar – meštrovica* (97); *ponistra* (33), *skale* (35), *skula* (97), *spicarija* (98).

3.21. Slijed *št*, osim od *st* u primljenicama, razvio se i od staroga skupa *čt* što se opaža u narednim pojavnicama: *sto puti ste već mogli to proštit* (1/139), *štij imp!* (1/139), *poštenje oču u svojon kući* (2/141), *prošti si dva libra* (2/13), *da je dobro čagod proštit* (2/14), *pošteno se borin* (2/25), *pošten je bi on* (2/44), *pošteno si se nakiti* (2/45), *sve gre po pravdi i poštenju* (2/48). Zanimljivo je istaknuti da oblici glagola ‘čitati’ u Šimunovićevu upitniku glase *čitamo*, *čita*, *čitala* (7).

3.22. Na granicama prefiksalnoga i korijenskoga morfema u infinitivnim i prezentskim osnovama glagola prefigiranih s *idti u mnogim čakavskim govorima unutar prezentske osnove nastaje skupina *jd*, a unutar infinitivne *jt*. U govoru je Grohota skupina *jd* zadržana u prezentima tipa *pojden*, *dojden*, *najden*, *izajden*, *obajden* (Hraste 1947: 132), a to dokazuju i primjeri *najde* (16), *izajde* (14), *pojde* (14) iz upitnika. U svim očekivanim primjerima skupina *jd* posvjedočena je u Mladinovu korpusu: *ovo dojde* (2/16), *dojde se karat* (2/19), *dojde čalu i majku vidit* (2/23), *Frane, dojdi* (2/27), *dojdite doli* (2/33), *trudin se da dojden* (2/38), *najdi dvi spice* (2/43), *dojdi prijateju* (2/47), *kad dojde riba, dojdu i grabjivci* (2/49), *sad me dojde voja* (2/51), *najdi barba Franu* (2/58), *to je, izajdi* (2/58). Kao u mnogim drugim južnočakavskim idiomima, i u ovome je govoru skupina *jt* izostala jer je došlo do metateze i jotacije (*jt* > *tj* > *ć*), što nam dokazuju primjeri tipa *doć*, *poć* iz dramskih tekstova: *mora poć u rat* (1/122), *teško će poć* (1/127), *obećala si doć ranije* (1/126), *ja ću doć brzo* (1/129), *doć ćeš koji put* (1/134), *jema proć kroz starost* (1/131), *da mi je bilo poć za njon* (2/19), *triba san poć na gajetu* (2/37), *doć u naš konfin* (2/52), *nismo mi mogli sa njin doć* (2/50).

3.23. U nekim primjerima može biti postavljeno protetsko *lj*. Šimunović je registrirao oblike *justa – just* G mn. (5), *jopet* (124), *Jamerika* (109), *jemat* i njegove izvedenice (38). U pišćevim primjerima protetski se glas pojavljuje u riječima *jusna*, *jopet*, a samo u jednome primjeru u *Jamerika: vaše jusne* (2/12), *na kraju tvojih jusan* (2/39); *sad bi ti jopet u čakule* (2/23), *eno jopet igraju* (2/31), *ma jopet ne virujen* (2/41), *jopet nika novost* (2/51), ali *opet liva noga* (2/17), *opet će doć do skandala* (2/46), *opet niki belaj* (2/61); *malo koja bracara jema* (1/123), *jemat će ga, jemat* (1/123), *ne bi jema di* (1/124), *jemamo mali razgovor* (1/127), *jemaju tamo* (1/131), *ti ćeš jemat kuću* (1/133), *jeman tebe* (1/134), *jemat će koristi* (2/16), *svaki ribar jema prav lovit* (2/43), *jemadu sto kaluni* (2/45), *svaki razlog jema pravo rišenje* (2/46), *ne bi ni ovo košuje jema* (2/51), *jemaš glas ka otac* (2/59);

Amerika je Jamerika, rečedu naši stari (1/133), ali *Ameriku* (1/124), *njemu je otac u Ameriki* (2/22), *prin mirtva, nego Amerika* (2/41). Treba istaknuti da autor dodaje protetski glas i na početku nekih nenaglašanih oblika osobnih zamjenica, no ne uvijek dosljedno: *šćedite jih* (2/15), *ča smo jih nikidan dosegli* (2/15), *kako jin se ono traci vuču* (2/21), *to jin i pripada* (2/41), *ja bi jin kaza zube* (2/52), *iscidit ću jih* (2/52), *neće jin više past na pamet* (2/52), *da jin istresen evanđeje* (2/52), *ajmo jin kazat* (2/62).

3.24. Pojednostavnjivanje konsonantskih skupina u ovome mjesnome govoru nije često, što je zapazio Hraste (usp. 1947: 132–133). U upitniku susrećemo neke primjere sa zamjenom afrikate frikativom, kao i primjere s potpunom redukcijom okluziva: *maška* (62), *kvoška* (65), *na voški* (77); *rokva* (79), *kluko* (84), *bogastvo* (23). Takav tip zamjene, odnosno potpune redukcije, potkrepljuju primjeri iz Mladinovih tekstova: *ka maška* (2/51), *nakostrušili ka maška* (2/55); *opratić ću te* (1/123), *bogastvo onoga Amerikanca* (1/124), *u njojvoj osutnosti* (1/139), *graska tica* (2/22), *kluko u stumiku* (2/23), *na zanju odnili mi poštu* (2/50), *jedini me je on oprati* (2/58), ali u *zadnje vrime* (1/130), u *zadnje vrime* (2/22), *onu zadnju držin* (2/38).

Neprave konsonantske skupine razrješavaju se redukcijom njihova prvoga člana: *Duje ne bi jema di* (1/124), *onako kako ko zaslužije* (2/127), *di je Tereža* (1/128), *jemajte povirenja u svoju ćer* (1/130), *ko više, ko manje* (1/132), *vaša ćer i vi* (2/138), *uzimje vašu ćer* (2/138), *di vas ovo vodi* (1/139), *vazimje vašu ćer* (2/139), *ja i vašu ćer* (1/139), *di mu je bila pamet* (2/10), *ča je ćer od onega oca* (2/19), *kad bi jema di* (2/23), *škojski tići* (2/31), *di ćete judi* (2/33), *ko koje, ko sakrije* (2/55), *je li znaš ko si ti* (2/57), *gnjizda i tice* (2/62). Takva je situacija posvjedočena u dijalektološkim istraživanjima, pa je Hraste zabilježio *čela*, *šenica*, *šenišni*, *sovati*, *tić*, *tica* (1947: 135), a Šimunović *šenica* (50), *tica* (64), *čele* N mn. (70).

3.25. Kontaktna asimilacija jednom je potvrđena u primjeru: *a najviše ta ča š njon slabo misliš* (2/18), ali *živit u svojoj kući s njon i njezinin mužen* (1/133). U upitniku je zabilježen jedino oblik *s njon* (115). Distantna asimilacija javlja se u glagolu ‘sašiti’ i njegovim oblicima: *rasporedit ćemo i šašit doli* (2/15), *šašijmo jih skupa* (2/15), *dvi plivarice šašijmo skupa* (2/15). Potonja promjena, ipak, nije izvršena u primjeru *žedan san ka rasušena diža* (2/24). Šimunović je evidentirao oblike *ošušit*, *ošušimo* 1. l. mn. prez., ali samo *suša* (81). U južnočakavskim otočnim idiomima često se kontaktne i distantne asimilacije u istome govoru i kod istih govornika ne ostvaruju uvijek sustavno.

3.26. Skupina *mñ* disimilira u *mj* što se ogleda u pojavnica: *bi' će manje sumjivo prid drugiman* (1/140), *sumjivo je to* (2/51). U glagolu *zlamenivat se* dolazi do disimilacije skupine *zn* u *zl*: *do jutra bi se zlameniva* (2/61), *ovo je za nogan se zlamenivat* (2/35). Disimilaciju je zapazio i Hraste u primjerima *sedavnaest*, *osavnaest*, *gumno*, *zlamen*, *zlamenat se*, ali *slamnica*, *tamna* (1947: 135) te Šimunović u primjerima *gumno* (52), *osavnaest* (118), ali *sumnjamo* 1. l. mn. prez. (107), *rebro* – *rebra* G jd. – *rebar* G mn. (8).

3.27. Umekšavanje nazala u konsonantskoj skupini *gn* potkrepljuju Hrastini primjeri *gnjoj*, *gnjusan* – *gnjusna* (1947: 135) te primjeri iz upitnika *gnjoj* (3) i *gnjizdo* (67). Autor je upotrijebio leksem *gnjizdo*: *ča smo ono gnjizda i tice* (2/62).

3.28. Lik *və* (< *vь) na čakavskome jugoistoku uglavnom ima odraz /u/, a javlja se samostalno kao prijedlog i kao prefiks složenica. Kao samostalan prijedlog *u* potvrđen je u mnogobrojnim primjerima: *u ljubavi ne* (1/127), *hodit u rodbinsku vezu* (1/129), *u ovoj odluci* (1/130), *u ovoj kući* (1/131), *kad se bude vraća u Ameriku* (1/132), *u tomu vihoru* (1/133), *tako lipo u našen domu* (1/134), *ukrca san se u vaš kajić* (1/136), *gre u našu korist* (1/137), *uvatili su vas u momentu* (1/139), *sam si me u ovo uvali* (1/140), *triba virovat u sriću* (1/142), *bi je sam u kaiću* (1/142), *u njega su pune bačve* (2/19), *i njemu je otac u Ameriki* (2/22), *u ovome ste sigurno boji* (2/24), *u blagin vedrin noćima* (2/25), *udrit će i u barile* (2/30), *čigova je riba dok je u moru* (2/31), *nego će ona bit u vašoj gajeti* (2/32), *nećeš me više slat u drugu valu* (2/33), *ne virujen u svašta* (2/38), *u konalu igra riba* (2/42), *pa san u more* (2/45), *ni ni tamo sve u redu* (2/51), *radit u rudnicima* (2/58). Kao prefiks složenica zastupljen je u ovim pojavnicama: *uvik san voli slušat* (1/122), *ča je mogla nego patit i umrit* (1/122), *bit ćeš uvik dobro doša* (1/128), *znaš ono učer* (1/130), *učer su mi tili svašta reć* (1/135), *budi uvik taki* (1/142), *u vik kad ništo igra, bala* (2/8), *u vik će dobit ribe* (2/16), *u vik ništo iznova* (2/29), *i tako je uvik* (2/52), *ovo kako uvik gleda u more* (2/21), *učera bi se bi s Jozon kara* (2/22), *ma san se boja da se ne užgete* (2/14), *u vik mi je govori* (2/54). Refleks *va* evidentiran je u glagolu *vazest* i njegovim oblicima, kako to bilježi Hraste: *vazest, vazimat, vaze, vazela, vazelo* (1947: 130). U primjerima iz dramskih tekstova nešto je češći refleks *va*, ali nahodimo i /u/: *kako se vazme* (1/127), *vazmi imp!* (1/131), *kako su mi te i vazeli* (1/135), *Stipe vazimje vašu ćer* (1/139), *ne vazimji mi za grih* (1/141), *večeras ćemo je vazest sami* (2/16), *jednoga si mi sina vazelo* (2/25), *toliko lipote sebi vazelo* (2/36), *ali uzmite kus vesla* (2/52), *ne uzimjite ništa* (1/130), *Stipe uzimje vašu ćer* (1/138). U Šimunovićeve upitniku zabilježeni su samo primjeri s refleksom /u/: *uzest, uzmeš, uzmite, uze, uzela* (11), *uzimje* (12).

3.29. Nakon ispadanja poluglasa i izvršene metateze, skupina *vs* (< *vəs* < *vьs) izmijenjena je u *sv*, kako je obično na čakavskome jugoistoku: *i kad su na me svajivali svega* (1/122), *sve si mora sam* (1/123), *a svakako onda i sve njegovo moje* (1/124), *isprivrćeš* svakoga* (1/124), *svukud se ludosti viju* (1/126), *počet ću o tome govorit svukud* (1/127), *danas o svemur sama zriilo razumit mogu* (1/129), *sve si rekla* (1/131), *ona Ribareva svukud priča* (1/131), *sve je moguće* (1/133), *sve ča san radi* (1/134), *sve će bit dobro* (1/134), *svaki na svoj način* (1/134), *svi ste kontra mene* (1/136), *to je dužnost svakoga mornara* (1/136), *evo nas svih po sritnu Terežu* (1/139), *sve je šajivo* (1/140), *za sve skužaj* (1/141), *spasi san sve* (1/142), *sve ćeš dobit od mene* (1/142), *svakoga nas do mraka još puno posla čeka* (2/12), *svi ste šjori* (2/17), *svi smo mi jednaki, svi smo mi judi* (2/19), *ka i mi svi ostali* (2/20), *svi je u mistu volidu* (2/21), *svud je resa i cvati rusmarin* (2/23), *ni to svak govori* (2/23), *sve gre naopako* (2/35), *čujen ja sve* (2/35), *neka radi svak svoje* (2/35), *oćeš u sve zabit nos* (2/26), *ča misliš da se svak mora zavuč u porat* (2/42), *svaki ribar jema prav* (2/43), *sve ću vas ovako* (2/44), *sva mi se je konkulala* (2/45), *svaki razlog jema pravo rišenje* (2/46), *neka je svakome pravo* (2/47), *meni je svega danas pun kukuj* (2/52), *pritajaj svaki konop i svaki vrat* (2/55), *sve je bistro* (2/60), *sve san vidi* (2/62). U muškome rodu jednine u liku *vas* dobiveno je *a* od poluglasa u jaku položaju pa se metateza nije provela: *on se je vas rujina* (2/10). Da je tako i u podacima s terenskoga ispitivanja, potkrepljuju primjeri iz upitnika: *vas, svo, svega, svemu, svih, svima, svaki* (117).

3.30. Zamjena intervokalnoga /ž/ s /r/ u prezentskoj osnovi glagola 'moći' (< *moḡti), odnosno rotacizam, većinom se provodi: *morebit zato se i ponosin* (1/122), *ti moreš sebi boje izabrat* (1/122), *nezakonito dite ne more* (1/122), *nadoknadiť ne moremo* (1/122), *naprid baštun da se moredu dva floka* (1/123), *ne more uticat na Terežu* (1/125), *more se bez mislit* (1/126), *prikosutra moremo i odgovorit* (1/129), *ko more jemat* (1/132), *ne virujen da to more bit laž* (1/133), *ribar more bit šjor* (2/17), *botilija vode koju se more na dušak ispit* (2/56), *nikor ne more kontra moga broda* (2/62). Premda je zamjena frekventna, ne ostvaruje se uvijek dosljedno pa su ovjerene i druge mogućnosti: *može u sebi jemat* (1/125), *to možeš meni* (1/132), *u tebe možu bit samo pune gaće* (2/19), *kako dvi litre crnoga možu čoviku napunit mrižu* (2/42), *to ne može bit* (2/57). Hraste je zabilježio da se čuju "naporedni oblici mogu i moren" (1947: 151), a dubletne je ostvaraje potvrdio i Šimunović: *možel more, možemol moremo, ne možel ne more* (2).

3.31. Konsonant /n/ može se pojaviti kao navezak (usp. 3.38.): *mišjenje o judiman* (1/121), *prid vratiman sriće* (1/133), *mi smo sami na ovomen svitu* (1/134), *dolazi sa svojin prijatejen momen ocu* (1/135), *poslin posla evo nas svih* (1/139), *to pristaje momen raspoloženju* (1/140), *kuco nikomen ništa* (2/28), *kako ću napunit botilije, a poslin* (2/33), *poslin ponoća* (2/47), *bit će ovo doša za oniman* (2/33), *već san reka i oniman* (2/39), *mokni i zebi po pajoliman* (2/42), *doklen ćemo ovako* (2/49), *želiš bidniman odnit* (2/56). Kao navezak potvrđen je i konsonant /r/: *danas o svemur sama* (1/129), *od svegar onogar* (1/130), *ča očeš boje od tegar* (1/132), *toter smo prvi* (1/138), *da van ukažen o čemur ovisi* (1/138), *ne triban nikogar* (1/140), *uridniji od bilo česar* (1/141), *da nikor ne zna ništa* (2/20), *nikogar nisi intra* (2/25).

3.32. Sibilizacija se, prema Hrasti, sustavno provodi: *u jusi, junaci, orisi, vrazi, grisi, svidoci, na nozi, u ruci* (1947: 135). Šimunović navodi neke riječi i bez promjene: *nozi* L jd. (13), *bubrizi* N mn. (9), *Dusi* 'blagdan Duhova' (106), *brizi* N mn. – *briziman* D mn. (86), *orisi* N mn. (75), *vuci* N mn. (68), *misi* N mn. (34), *rući* L jd. (9), ali *guski* D jd. (66), *mačehi* D jd. (21), *tlehi* N mn. (86), *snigi* N mn. (91), *daski* L jd. (36). U Mladinovim dramama sibilizacija se djelomično provodi: *ali u ovoj odluki nisi* (1/130), *zamisli, u Ameriki* (1/133), ali *zato ti ladno o Ružičinoj ruci* (1/135), *njemu je otac u Ameriki* (2/22).

3.33. Fonem /d/ umeće se, prema Hrasti, u oblicima *zdril – zdrila – zdrilo*, ali *zrit* i *zdrijat* (1947: 136). U upitniku čitamo *zrilo – zrila, zrit – zriju – zrijemo* (77), a umetanja nema ni u autorovu primjeru: *o svemur sama zriło razumit mogu* (1/129). Šimunović je, pak, evidentirao primjer *zdrake* (93) koji u Mladinovu primjeru nema umetnuto /d/: *to je prava zřaka sriće* (1/136).

3.34. Metateza je izvršena u instrumentalnome obliku *namon* (usp. 3.1.) te u leksemu *gravan*: *još te nisu gravani iskjuvali* (2/34). Kod Šimunovića nalazimo lik: *gravan* (64).

3.35. O akcentuciji ovdje neće biti govora.³ Izdvojiti ćemo da Hraste ističe da su u Grohotama dvije vrste akcentuacije: "Mlađi svijet do 50. god. života nastoji

³ Iz nekih razloga ne dotičemo se akcenatske slike. Naime, *Privezana bracer*a je akcentuirana, a *Zaigrala riba u konalu* ima obilježene akcente samo u dijelu teksta. Uz to, mnoge su riječi pogrešno akcentuirane – bilo da je riječ o vrsti akcenta ili o njegovome mjestu. Zbog toga sve primjere iz dramskih tekstova, kao i Hrastine i Šimunovićeve, pišemo bez akcenata jer u ovoj analizi nisu relevantni.

da svoj akcentat prilagodi posve splitskom akcentu, a stariji su konzervativni, ali se i oni katkada u akcentu povode za mlađim naraštajem" (1947: 136-137). U studiji je Šimunović zaključio da je za grohoćanski idiom karakterističan peteroakcenatski sustav: "U Grohotama nahodimo tzv. splitsku akcentuaciju, jer se pored tri osnovna čakavska akcenta mogu ostvariti i dva uzlazna, štokavska na 'štokavskim' mjestima" (1987: 159).

II. IZ MORFOLOGIJE

3.36. Jednosložne imenica muškoga roda, kao i dio dvosložnih, imaju samo kratku množinu, odnosno množinske oblike bez proširenih osnova s *ov* ili *ev*. Da je tako, potvrđuju primjeri *zidi*, *noži*, *stoli*, *golubi*, *posli* (Hraste 1947: 146), odnosno *brizi* (86), *miši* (69), *zeci* (68), *golubi* (66), *zidi* (32), *misi* (34), *sini* (19) iz upitnika. Kratki množinski oblici redoviti su u Mladinovim tekstovima: *tako sad gredu brodi* (1/121), *kalebi u vali* (1/134), *judi smo, a ne vrazi* (1/139), *gadi su oni* (1/139), *veliki, škruncupasti gadi* (1/139), *vrazi bi šćipali šjor Jozu* (2/34), *brzo će otvorit lov na kite* (2/40), *roge, a ne spice* (2/43), *sve je kalebe odbaši* (2/44), *sve san križe polomi* (2/45), *ne mišaj se u naše posle* (2/51), *fitubince i golube* (2/62).

U analiziranim dramama opažamo i neke primjere sa sačuvanim ostacima stare konsonantske *n*-osnove: *neću jemat vrimena* (1/125), *kupu frašku, stežu brimena* (2/16), *sad nosidu brimena* (2/31), *e sad su druga vrimena* (2/31), *ne čekajmo dokle je vrimena* (2/52).

3.37. U genitivu množine imenica muškoga roda tri su moguća nastavka *-ø*, *-ov*, *-ih*: *vlas, pas; sinov, grihov; čepih, križih* (Hraste 1947: 146), a tako potvrđuje i Šimunović: *zub* (5), *mladič* (26); *sinov* (19), *vukov* (68); *golubi* (66), *medvidi(h)* (68). U tekstovima su potvrđeni nastavci *-ø* i *-i(h)*: *polovicu dan dobro se steže kajiš* (2/19); *prid očima financi i žendari* (1/124), *puno kalebi* (1/134), *sto puti ste već to mogli proštit* (1/139), *ma kad bude kanji* (2/18), *škatula od fulmini* (2/20), *prin je sve cvalo od vinogradi* (2/23), *a barilih po njemu ka ševara* (2/27), *sigurno su se i oni dali na lov morskih pasih* (2/41), *i da jemadu sto kaluni* (2/45), *lovit u portu ili najviše dvadeset metri od kraja* (2/58).

3.38. Dativ, lokativ i instrumental množine imenica muškoga roda izjednačeni su u nastavku *-iman*: *križiman, grisiman, zubiman* (Hraste 1947: 146), a takve primjere nalazimo i u upitniku: *sinima* (19), *voliman* (58), *golubima(n)* (66). Izjednačeni nastavci ovih triju padeža svojstvenost su čakavskoga jugoistoka. To potvrđuju i primjeri iz dramskih tekstova u kojima je sustavan nastavak *-iman*, s time da je navezak fakultativan: *ni povezano s visokin morskin valima* (1/126), *po ošpidalima* (2/22), *ka nan za uništenin trudima* (2/23), *nabiješ i dricaješ po pajolima* (2/23), *ne bi vidi Marula i pisa o ribarima* (2/32), *zašuškati će pinezi u žepima* (2/34), *mokni i zebi po pajoliman* (2/42), *ja gren reć gospodarima* (2/45), *radit u rudnicima, na putiman* (2/58), *golube po škripima i redima dosizali* (2/62).

3.39. Za imenice srednjega roda u množinskim padežima nemamo ovjera u analiziranome materijalu.

3.40. Hrastini primjeri *žen, rib, sliv, kuć* (1947: 148), kao i Šimunovićeви *žen* (23), *cur* (26), *ovac* (55), dokazuju da je u genitivu množine imenica ženskoga roda zastupljen nulti nastavak. Navedeno posvjedočuju i autorovi primjeri: *puno se naših divojak usrićilo* (1/131), *usrid prirodnih strahot* (1/140), *ostavite se ludorij* (2/12), *jema malo više manjih mriž* (2/14), *prikosutra nima ligani* (2/18), *56 godin* (2/25), *puno mriž spremate* (2/29), *benti gajetu srdel* (2/33), *na kraju tvojih jusan* (2/39), *baril mu srdel* (2/40), *stotine žarkih zvizd* (2/40), *dosta čakul* (2/47), *donesite veliki pot i onu od pet litar* (2/58), *i od mriž* (2/61), *bal kašet i konopa* (2/62), *ono nase prin dvadese godin* (2/62).

3.41. Dativ, lokativ i instrumental množine imenica ženskoga roda izjednačeni su u nastavku *-an*, kako to potkrepljuju Hrastini i Šimunovićeви primjeri: *dušan, ovcan* (Hraste 1947: 148), *kokošan* (65), *čeran* (20), *ovcan* (55), a jednako je tako i u analiziranim tekstovima: *po fraškan i japjenican* (1/124), *s visokin morskin valima oli nikin prikoceanskin batudan* (1/126), *Tereža navali suzan* (1/137), *oluja na nebu i u dušan* (1/138), *po dnu mora, stinan i lažini* (2/21), *gleda u more za obotnican* (2/21), *na ovin bandan, sićaš li se* (2/23), *ovo je za nogan se zlamenivat* (2/35).

3.42. Hraste je istaknuo da zamjenice, pridjevi i brojevi češće imaju nastavak *-oga*: *žutoga, dobroga, jednoga, ovoga*, ali da se čuje i palatalni nastavak *-ega*: *stotega, petega, dobrega* (1947: 130). U dramskome korpusu ovjerena su oba iako je prvi učestaliji: *zaradi tega* (1/122, 123), *ništa od tega neće bit* (1/133), *staroga oca* (1/134), *to je dužnost svakoga mornara* (1/136), *koliko je toga sa balance ribarskoga života uteklo* (2/8), *svetoga ti imena* (2/9), *ja se ovoga bojin* (2/9), *oni komad žitnoga kruva* (2/12), *gajeta pokojnoga paron Pajola* (2/16), *prvoga barba Franu* (1/18), *čer onega oca* (2/19), *jema na jedno misto dobroga crnoga* (2/24), *jednoga si mi sina vazelo, a drugega u tuji svit odvelo* (2/25), *prišit će van večeras pravoga* (2/34), *jeste li ulovili morskoga pasa* (2/40), *po ono debeloga škinjala* (2/49), *onoga iz našega mista* (2/52), *ugazili su oni sa drugega škoja* (2/52), *čuda čudnoga* (2/53), *oni sa drugega škoja* (2/54), *Bože prosti, glas pokojnoga Mulelina* (2/56), *dosta je ovoga* (2/58). Šimunović također donosi primjere s obama nastavcima: *njegovoga* (116), *kakega* (117), *jednoga* (118), *toga* (117), *ovega* (116), *četvrtoga* (119).

Premda se ne očekuje, nekoliko je primjera bez navezaka: *da ni oneg klipana* (1/124), *evo moje, tvoje njioue i onog marafuna* (2/14), *ovu san fjabulu ču od pokojnog paron Duje* (2/18), *ocen od onog mladića* (2/21), *to su dica od pokojnog Mulelina* (2/52), *voskat se oko našeg škoja* (2/52), *da nisi ti pokojnog Mulelina* (2/57).

3.43. Primjeri tipa *kako jon je bilo* (1/122), *kako su jon izbirjive riči* (1/127), *pruži jon prijateljstvo* (1/128), *pakete koji će jon dohodit* (1/128), *o tvojon udaji ovisi* (1/134), *oću u svojon kući* (1/141), ali u *ovoj kući* (1/131), u *svojoj kući* (1/133) jasno pokazuju količinu štokavskoga utjecaja.

3.44. U dramskim je tekstovima zastupljena tipična čakavska zamjenica *ča*. Potvrđena je: a) kao upitna: *ča je mogla njegova mater* (1/122), *ča me se to jema pitat* (1/125), *ča ćeš ti ovdi* (1/128), *ča je tebi* (1/129), *ča ćeš sad* (1/129), *ča san napravila* (1/132), *ča očeš boje* (1/132), *ča ti je, Tereža* (1/132), *ča nan se ovo dogaja* (1/133), *ča je to sa rukon* (1/133), *ča ti jemaš tražit* (1/136), *ča si to ču* (2/21), *ča*

Marinku fali (2/21), *ča* to smrdi (2/26), *ča* mu nisi čagod učini (2/35), *ča* misliš (2/42), *ča* se ti mišaš (2/43), a *ča* to (2/45), *ča* van se pari (2/48), *ča* bi ti (2/50), *ča* se to dogodilo (2/50), a *ča* ste se judi ufrontili (2/56), *ča* mislite da ja lovin metar od kraja (2/57); b) kao odnosna: iskren zato *ča* nan želi pomoć (1/122), to je ono *ča* i Luku muči (1/123), grijota *ča* neću jemati vrimena (1/125), lipo je *ča* tako misliš (1/127), ono *ča* je ispričala Tonka (1/137), promislit ću, *ča* je reka (2/16), jemaš prav *ča* govoriš (2/20), koja je ovo vala?! Ona *ča* jema siku (2/27), ti priskačeš ono *ča* je reka (2/29), ono *ča* je moj pokojni otac za njega govori (2/57).

Genitiv zamjenice *ča* u dramskome je korpusu ovjeren kao *česar* i *čega*: život je vridniji od bilo *česar* (1/141), zašto ne svatiš radi *čega* (1/134). Šimunović bilježi samo *čega* (116). U dvama primjerima zasvjedočen je lik *svačesa*: na me svajivali svega i *svačesa** (1/122), u sebi jemati *svačesa** (1/125), dok Hraste navodi *ničesar* (1947: 136).

Neodređeno značenje iskazuje se oblikom *čagod*: ako i vi *čagod* želite učiniti (1/126), malo se pritaji, da *čagod* čuješ (1/129), moremo odgovoriti i *čagod* od naše, a *čagod* od njiove uščeđevine poslat (1/129), ako priko lita *čagod* uloviš (2/19), Bog bi opet *čagod* izmisliti (2/29), *ča* mu nisi *čagod* učini (2/35), dok prikupin *čagod* mobilije (2/38), da će mi poslat *čagod* pinez (2/40), ako nas *čagod* more ne rekupera (2/41).

Hraste je zabilježio da zamjenica *ča* složena s prijedlozima u akuzativu jednine glasi *zač* i *za što*, ali samo *po što*, *u što*, *na što* (1947: 150). Oblik *zašto* naveo je i Šimunović (123), a u tekstovima nalazimo niz primjera: *jesi li se ikad pita zašto* (1/121), *zašto se ne bi moglo* (1/123), *zašto da bižin* (1/132), *zašto sada kad je prid vratiman* (1/133), *zašto je pjunula na me* (1/137), *znan ja zašto si ovde* (2/41), a *zašto* (2/46), *ko u ratu koga zašto pita* (2/55). Za ostale oblike nemamo potvrde.

Zamjenica *ništo* rabi se u značenju 'nešto': *jeman ništo malo* (1/125), *ja ću ništo učiniti* (1/128), *isto ništo jemate* (2/14), *uvik ništo iznova* (2/29), *ništo ste mi tili reć* (2/30), *ništo vas judi pitaju* (2/30), *još bi in ništo reka* (2/43), *pitajmo mi čovika, ništo je vidi* (2/46), *ti se ka ništo držiš po strani* (2/48).

Za značenje 'ništa' upotrebljava se oblik *ništa*: *ništa nadoknadit ne moremo* (1/122), *više ne čujen ništa* (1/126), *još ništa nisan rekla* (1/131), *ništa od tega neće bit* (1/133), *više ne znan ništa* (1/142), *ne bi bilo ništa* (2/29), *ništa za to* (2/34), *ni ništa* (2/50), *ma ništa* (2/54), *pisma ništa* (2/59).

3.45. Pokazne zamjenice 'ovaj', 'taj', 'onaj' glase *ovi*, *(o)ti*, *oni* (Hraste 1947: 150), a jednako je i kod Šimunovića: *ovi* (116), *ti* (117), *oni* (117). Likovi *ti* i *oni* zasvjedočeni su u dramskim tekstovima: *mižeran je ti tvoj botun* (2/34); *oni Marinko me je maloprin potakja* (2/35).

3.46. Šimunović posvjedočuje da oblici 'kakav' i 'ovakav' glase *kaki* i *ovaki* (117). Mladinov rabi likove *ovaki* i *taki*: *nisan misli da je ovaki čovik* (2/48), *budi uvik taki* (1/142), *on i je taki* (2/57), *ne virujen da je taki* (2/63).

3.47. Hraste je registrirao da oblici *čigov*, *čigova*, *čigovo* pokrivaju značenje 'čiji', 'čija', 'čije' (1947: 150), a to nam je potvrdio i Šimunović s ovjerom *čigov* – *čigovo* (116). Potonji su oblici zastupljeni i u analiziranome korpusu: *da ni čigovu*

ruku (1/135), *čigova je riba dok je u moru* (2/31). U jednome primjeru nalazimo i oblik *svačigov*: *more je svačigovo* (2/41).

3.48. Kosi padeži posvojnih zamjenica redovito imaju stegnute oblike (*moga, tvoga; momu, tvomu*), kako bilježi Hraste (1947: 150), no u tekstovima su evidentirani i dulji oblici: *počimjen razumivat tvojega oca* (1/130), *radi se o tvojemu vlastiton interesu* (1/132), *doć ćeš koji put vidit svojega staroga oca* (1/134), *pismo za tvojega oca* (1/135), uz kraće: *da san na tvome mistu* (2/34), *ka u mome kraju* (2/36), *kontra moga broda* (2/62). Da je tako, posvjedočuju i primjeri iz upitnika: *mojega* (116), *mojen* D jd. (116), *njegovon / njegoven* L jd. (116), *našemu* D jd. (116).

3.49. Razumije se, infinitivi su okrnjeni, odnosno svršavaju na *-t* ili *-ć*: *ništa nadoknadit ne moremo* (1/122), *i ča je mogla nego patit i umrit* (1/122), *oćete li jemāt vrimenta* (1/126), *priko njega će se dobit puno* (1/128), *nikad me višje vidit nećeš* (1/131), *danas će doć* (1/132), *sve će bit dobro* (1/134), *učer su mi tili svašta reć* (1/135), *triba brod privezat* (1/138), *važno je sad potpisat* (1/139), *a ča se jema višje i boje reć* (2/15), *ka da nimaju ča drugo govorit* (2/21), *ali mi želimo ostat ovde* (2/27), *mora se prić na stvar* (2/31), *ne more nikogar nać* (2/34), *ča misliš da se svak mora zavuč u porat* (2/42), *jer ćeš kupit zube po žalu* (2/43), *opet će doć do skandala* (2/46), *izist će ribe njega* (2/51), *nikad mu neću zaboravit* (2/58), *večeras će se napunit barili* (2/63). U nizu primjera oba dijalektologa potvrđuju necjelovite infinitive.

3.50. U 3. licu množine prezenta uobičajen je nastavak *-u*: *metu, cvatu, blidu, ožednu* (Hraste 1947: 151). Šimunovićeve su ovjere: *nosu* (16), *ležu* (35), *siću* (36), *čuvaju* (23), *letu* (64), *viruju* (104). U dramskim je tekstovima nešto češće upotrijebljen nastavak *-u*, no dobro su zastupljeni i drugi nastavci: *brod za kojega govoridu da je najboji* (1/121), *ne tribaju in jidra* (1/121), *oni jemaju živo srce* (1/121), *krma, iza koje balaju marete* (1/123), *da se moredu dva floka* (1/123), *klipana, za koga viramente govoridu* (1/124), *svukud se ludosti viju* (1/126), *i pinezi jemaju dušu* (1/127), *judi postaju kapricijoži* (1/130), *oni ča se vratidu, gradu, sadu* (1/131), *obiteji koje koga jemaju tamo* (1/131), *onda kukaju, tražidu pomoć* (1/132), *judi često zaboravjaju* (1/132), *rećedu naši stari* (1/133), *razdiru me vihori* (1/140), *dolazidu* (1/142), *neka mi se rugaju* (2/13), *neka noćas ostanu s nan* (2/16), *Ašemo i Macola kupu frašku, stežu brimena i pomažu Fraškarice* (2/16), *dva oca koji jemadu lipu mladu dicu* (2/21), *kako jin se ono traci vuću po dnu mora* (2/21), *svi je u mistu volidu* (2/21), *vrtu se Osibovi oko njih* (2/22), *igraju ka ribe* (2/31), *sad nosidu brimena* (2/31), *ča ga lovidu* (2/35), *Bože ča ovo izventaju i zaunzlaju* (2/35), *ča se diraju* (2/37), *ne virujen u svašta ča govoridu* (2/38), *te se stvari oćutidu* (2/38), *i da jemadu sto kaluni* (2/45), *doma se teplidu* (2/49), *propast mi tražidu* (2/49), *ne dan ja da se razoriju kućice i paraju gaće* (2/53), *čuda čudnoga, veselidu se* (2/53), *dubinu mora u kojoj živu* (2/55), *da dignedu brnjicu* (2/61).

3.51. Oblici zanijevanoga prezenta glagola 'biti' u 1. i 3. licu jednine glase *nisan* i *ni*, što potkrepljuju ovi primjeri: *nisan više dite* (1/129), *to nisan rekla* (1/135), *nikad nisan zna* (2/12), *ma ja to nisan* (2/19), *dva luđa nisan vidi* (2/35), *ja ti nisan moga doć* (2/38), *nisan misli da je ovaki čovik* (2/48), *da ti nisan barba Franu uvridi* (2/62); *pak ni ni grubijan* (1/127), *to ni promišjeno* (1/129), *moja ni* (1/135),

bracera ni dobro privezana (1/138), *ne da Bog da ni* (2/10), *ma ni baš sama voda* (2/11), *njemu to ni potriiba* (2/19), *ona ni nego Marinka* (2/19), *ni to tako* (2/41), *Gospodina mi, ni ni tamo sve u redu* (2/51), *nikor mi ni moga doč* (2/57).

Glagol 'živjeti' u infinitivu glasi *živit*: *ti ćeš živit daleko* (1/123), *ja ću živit ovde* (1/123), *jemat jedinicu ćer i živit u svojoj kući* (1/133). Prezentski oblik glagola *živsti potvrđen je u primjeru *živemo u malome mistu* (1/122), ali ne i u *ja od toga živin* (2/19). Vjerojatno je da su mogući i paralelni ostvaraji, makar Šimunović bilježi isključivo oblik *živimo* (17).

Hraste je istaknuo da glagol *tit* ima oblik i *tivat*: *ti(l) – tila – tilo, tiva(l) – tivala – tivalo* (1947: 153), a takvi su oblici zabilježeni i u upitniku: *ti i tiva, tili i tivali* (125). Osim oblika glagola *tit*, Mladinov upotrebljava i oblike glagola *tivat*: *nikako, tili ste* (2/19), *ništo ste mi tili reć* (2/30); *a ča si ono tiva o pameti* (2/13), *tiva san samo pritpostaviti* (2/13), *ča si tiva prispodobiti* (2/14), *ovo san van tiva reć* (2/14), *ajde, ča si tiva* (2/14).

Glagol za značenje 'ići', kako je dobro poznato, u mnogim se čakavskim govorima izražava dvjema supletivnim osnovama: infinitivnom *hod(i)-* i prezentskom *gre(d)-* (< **gred-*). Niz je potvrđnica u dramskim tekstovima: *s nezakonitin hoditi u rodbinsku vezu* (1/129), *ne hodi imp!* (1/136), *bez straha hodit kroz zlo* (1/142); *sad gredu brodi* (1/121), *mi gremo, a ti pričekaj* (1/129), *zakašnjivanje ti gre u običaj* (1/130), *gren na taracu* (1/134), *neka gre* (1/136), *gre u našu korist* (1/137), *gremo do broda* (1/139), *gren sam* (1/140), *sad eto gredu i ovamo* (2/9), *večeras ne gredu doma* (2/16), *gren u žalo* (2/19), *gren ja u gajetu* (2/22), *gren i ja za poslon* (2/24), *ma sa kin vi grete na more* (2/28), *gren je viditi* (2/32), *sve gre uza kraj* (2/33), *gremo po sol i barile* (2/33), *ali ne gre pa ne gre* (2/38), *triba reć di greš* (2/40), *ne gren na Jartinu* (2/40), *za te se gren mućiti* (2/41), *trizan se gre na more* (2/45), *ja gren reć gospodarima* (2/45), *gremo potizati* (2/48), *gredu doma* (2/60).

3.52. U imperativu rijetko kada ispada *-i*, kako Hraste tumači: *reci – recite, piši – pišite*, ali *dones – doneste* pored *donesi – donesite* (1947: 151), a to se može zaključiti i na temelju primjera iz upitnika: *drži* (10), *mući* (6), *biži* (15), ali *broj* (98). Neki su od primjera u tekstovima: *pofale priskočite* (1/126), *potpišite ovo* (1/138), *rođaku pripišite brod* (1/139), *to učinite vi* (1/142), *tote veži* (2/28), *zaveži, rilo* (2/44), *mući* (2/51), *okreni timun* (2/51), *mući stara* (2/54), ali: *biž mi isprid očiju* (2/41), *drž se kume zida* (2/43), *muć smrdečunu* (2/44), *Frane, drž nož* (2/55).

3.53. Oblik *prolazeći* upotrijebljen je u dramskome tekstu: *prolazeći kroz Lukinu kuću* (1/141). Očekivali bismo *prolazeć*, kako nas uvjeravaju Hrastini primjeri *vičuć, pitajuć, rugajuć, govoreć* (1947: 151) i primjeri *noseć* (16), *trčuć* (15), *igrajuć* (19) iz upitnika. Moguće je da je riječ o tiskarskoj omaški ili o utjecaju standarda jer je očekivan okrnjen oblik glagolskoga priloga sadašnjega.

3.54. Područje jugoistočno od Drvenika ima specifičnu tvorbu iterativnih prezenta. U analiziranim su tekstovima vrlo obični takvi oblici: *ili koga ne zaminije na nikon brodu* (1/124), *oli smanijije i ča još ne* (1/127), *onako kako ko zaslužije* (1/127), *jedna rič, često, rišije nas boli* (1/127), *ta brnjica sakrije tako lipe noge* (2/12). Iterativne prezente nahodimo i u upitniku: *zapišije* (10), *dariju* (25), *sakrije* (19), *zagradiju* (31).

3.55. Željeni način, odnosno optativ, podudara se po obliku s glagolskim pridjevom radnim, na što upućuje autorov primjer: *živi nan sinko* (2/59).

3.56. U govoru Grohota očekuju se čakavski oblici pomoćnoga glagola u kondicionalu, kako je to potkrijepio Šimunović: *došli bimo* (14), *došli bite* (14). No, vrlo začuđuje da je autor samo jednom upotrijebio čakavski oblik *bimo*, dok u nizu primjera rabi likove *bismo* i *biste*, što je vjerojatno utjecaj standardnoga jezika: *da ni Stipe danas doša iz Rike, bili bimo začepjeni rog* (1/138), ali *nego da Luki pripišete brod i kuću, da biste u njiovoj osutnosti bili posve, posve siguri* (1/139), *večeras bismo ovako ulovili trećinu* (2/15), *ako bismo zapeli, moglo bi se* (2/17), *i sad biste vi mene urekli* (2/22), *mi nikomen ne bismo smetali lovit ribu* (2/31), *da nisi tako priši ispočetka, već bismo odavna došli* (2/40).

4. ZAKLJUČAK

U članku smo raščlanili i analizirali jezik dvaju dramskih tekstova Držislava Mladinova, koji su napisani na grohoćanskome idiomu. Proučavanje se temeljilo na usporedbi ekscerpiranih jezičnih karakteristika iz potonjih tekstova i jezičnih karakteristika govora Grohota koje su dobivene dvama terenskim dijalektološkim istraživanjima (Hraste i Šimunović).

Rezultati istraživanja pokazali su da Mladinovi tekstovi sadrže niz fonoloških i morfoloških osobina koje su tipične za govor Grohota.

Fonološke osobine iz Mladinovih tekstova, koje su sukladne s rezultatima terenskih istraživanja, jesu sljedeće: razvoj poluglasova, poneki primjer jake vokalnosti; jednaki rezultat ishodišnoga */j/ i stražnjega nazala */q/; ikavski refleks jata; slogotvorni /r/ bez popratnoga vokala; očekivani prijevojni oblici s likom /e/. U tekstovima nije posvjedočena jedino čakavska zamjena prednjega nazala s /a/ u položaju iza palatala.

Među morfološkim značajkama, koje se podudaraju s rezultatima terenskih istraživanja, ističemo ove: ograničenije distribucije fonema /v/ u istome ili narednome slogu sa sonantom /r/ ili slogotvornim /r/ u nekim primjerima; nepostojanje fonema /ž/ i njegova zamjena fonemom /ž/; dijelom pokolebana upotreba fonema /h/ i njegova zamjena drugim fonemima; stabilnost fonema /f/; čakavski i štokavski refleks skupina *dĭ i *děj*; dosljedan čakavizam; situacija sa stranim skupovima *st*, *sk*, *sp*; dobro sačuvana skupina *jd* u prezentskim osnovama glagola prefiguriranih s *idti; protetsko /j/ u ponekom primjeru; prijelaz finalnoga /-m/ u /-n/; prijelaz /l/ > /j/; status finalnoga /-l/; pojednostavnjivanje konsonantskih skupina i razrješavanje nepravilnih konsonantskih skupina u stanovitim primjerima; pokoji primjeri za asimilacije, disimilacije i umekšavanje nazala; očekivani odraz /u/ < *və* u prefiksima i prefiksanim složenicama osim u glagolu *vazimat/ vazest*; izvršena metateza u skupini *vs* izuzev lika *vas*; prezentska osnova *gre(d)-* (< **grəd-*); pretežno provođenje rotacizma; kratka množina jednosložnih i dijela dvosložnih imenica muškoga roda; podudarni nastavci u genitivu množine muškoga i ženskoga roda; izjednačeni nastavci u dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica muškoga i ženskoga roda (za srednji rod nema potvrde u množinskim padežima); necjeloviti infinitivi; kraći i dulji oblici posvojnih zamjenica; zastupljenost zamjenica *ča*, *čega*

i *česa*, *čagod*, *zašto*, *ništo*, *ništa*; pokazne zamjenice *ti* i *oni*; oblik *čigov*; imperativ sa sporadičnim reduciranjem *-i*; glagol *tit* i *tivat*; iterativni prezenti; djelomično provođenje sibilizacije.

Manji je broj jezičnih osobina iz tekstova koje odudaraju od onih dobivenih istraživanjima: autor bilježi glasove /č/ i /ć/, iako su u govoru izjednačeni, no to je razumljivo s obzirom da je riječ o književnome tekstu; autor bilježi primjere tipa *štij*, *proštit* (*čt > št*), iako nisu ovjereni u terenskim istraživanjima; u primjerima iz drama nahodimo više nastavaka u 3. licu množine prezenta, premda se većinom očekuje *-u*; pomoćni glagol u kondicionalu nije čakavski (osim u jednome primjeru), iako ga Šimunović bilježi; glagolski prilog sadašnji koji ima neokrnjeni nastavak, premda to može biti ili tiskarska greška ili utjecaj standardnoga jezika.

Sve u svemu, uz poneka manja odstupanja, može se zaključiti da se izdvojene jezične crte iz Mladinovih dramskih tekstova u velikoj većini podudaraju s jezičnim crtama govora Grohota koje su potvrđene u dijalektološkim istraživanjima u vremenu kada su i drame pisane.

LITERATURA

- Bezić, Živan. 1991. "Šoltanski pjesnici". *Crkva u svijetu* 26, 4: 323–324.
- Galović, Filip. 2013. "Čakavsko i štokavsko: iz jezika splitskoga dijalekatskoga pjesništva". *Čakavska rič* XLI, 1–2: 121–138.
- Hrašte, Mate. 1957. "O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj". *Filologija* 1: 59–75.
- Hrašte, Mate. 1947. "Osobine govora otoka Šolte, Čiova, Drvenika i susjedne obale". Zagreb: Rad JAZU: 123–156.
- Kurtović Budja, Ivana. 2010. "Kopneni čakavski govori u okolici Splita, Šibenika i Zadra". Celinić, Anita; Kurtović Budja, Ivana; Čilaš Šimpraga, Ankica; Jozić, Željko, *Prinosi hrvatskoj dijalektnoj fonologiji*. Split – Zagreb: Književni krug Split: 77–157.
- Lisac, Josip. 2005. "Čakavština u 'Senjskom puntapetu' Miroslava Kovačevića Senjanina". *Croatia et Slavica Iadetina* 1, 1: 39–46.
- Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip. 2005. "Proučavanja jezika hrvatske dijalektalne književnosti: istarska čakavština Glorije Rabac-Čondrić". *Čakavska rič* XXXIII, 1–2: 95–99.
- Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja: 1. Fonologija*. Zagreb – Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Pliško, Lina. 2013. "'Istročakavština' Orličeva prijevoda". *Croatia et Slavica Iadetina* 9, 1: 99–110.
- Šimunović, Petar. 1987. "Pristup jezičnoj i onomastičkoj problematici otoka Šolte". *Rasprave Zavoda za jezik IFF* 13, 1: 147–161.

Upitnik – čakavski punkt Grohote (Šolta). Istražio: Petar Šimunović. U rukopisu. Pohranjen u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Vu lić, Sanja. 2011. "O pjesničkom jeziku Stipe Cvitana". *Čakavska rič* XXXIX, 1-2: 17-29.

IZVORI:

M l a d i n o v, Držislav. 1995. *Zaigrala riba u konalu*. Grohote: Matica hrvatska, ogranak Šolta.

M l a d i n o v, Držislav. 2006. "Privezana bracara". *Baščina* 12-13: 119-148.

IL DIALETTO CIACAVO IN DUE TESTI DRAMMATICI DELL'ISOLA DI ŠOLTA

L'articolo discute il dialetto ciacavo di due testi drammatici dell'isola di Šolta dell'autore Držislav Mladinov. I testi sono scritti nella parlata di Grohote a metà del secolo scorso, proprio nel periodo tra le due ricerche sul campo sulla parlata di Grohote, la prima condotta da parte di Hraste e l'altra da parte di Šimunović. Nell'articolo vengono raffrontate le caratteristiche linguistiche della parlata di Grohote ottenute dalle due ricerche dialettali con quelle dei drammi di Mladinov.

PAROLE CHIAVE: *la parlata di Grohote, il dramma, Držislav Mladinov, le caratteristiche linguistiche, il dialetto ciacavo.*

